

Vedecký príspevok / Scientific Article

Recenzované / Review: 04. 02. 2022

<https://doi.org/10.24040/eas.2022.23.1.5-31>

Vymožitelnosť politickej zodpovednosti v prípade korupčného konania na slovenskej politickej scéne

The enforceability of legal responsibility for corrupt acts against public officials in the Slovak political arena

Beáta Mikušová Meričková, Michal Lendvorský, Daniela Mališová, Kristína Murínová

Abstract: Tackling corruption regularly appears on the agendas of almost all governments. Anti-corruption public policies aim to prevent corrupt behaviour both at the highest levels of government and in everyday social life. On the one hand, corruption seriously undermines the democratic principles of the rule of law; on the other hand, the enforceability of political accountability linked to the rule of law determines the level of corruption. The aim of the study is to identify the enforceability of legal responsibility for corrupt acts against public officials in the Slovak political arena during the electoral periods from 1994 to 2020. This objective is fulfilled by answering research questions focused on the incidence rate and definition of corrupt conduct in the Slovak Republic environment. The main method of the paper is a collective case study conducted on 219 cases. The results showed that the societal pressure for accountability of political accountability is increasing over time. Hence, the importance of anti-corruption public policy is growing, but its effectiveness remains questionable. The results of the research point to low levels of accountability, especially under left-wing governments.

Key words: *Corruption. Rule of Law. Political Responsibility. Anti-corruption policy.*

JEL Classification: D73. K49.

Úvod

V historickom kontexte sa korupcia vo význame negatívneho spoločenského správania sa objavuje už v starovekom Grécku. Dlhodobé pozorovania uvádzajú, že korupcia nie je obmedzovaná žiadnymi hranicami a prejavuje sa vo všetkých typoch politických režimov či v rôznych historických obdobiach (Goel & Nelson, 2010). Avšak, ekonomický rozmer nadobúda korupcia od polovice 20. storočia, kedy ju ekonómovia začali vnímať ako problém spôsobujúci

ekonomické straty. V súčasnosti sa korupcia stala závažným celospoločenským problémom, ktorý nadobúda interdisciplinárny charakter (Husted, 1999; Francis, 2020) a prejavuje sa v bežnom živote, v biznise či v politickom riadení (Ibodullaevich & Kizi, 2021). V posledných rokoch sa však čoraz viac upozorňuje na celospoločenské, ekonomické, morálne, právne a iné dôsledky korupcie. Korupcia si pre svoje rozširovanie nachádza priestor práve tam, kde existuje rozsiahla, neprehľadná a málo kontrolovateľná regulácia zo strany štátu (Dincer & Johnston, 2020). V tomto kontexte je úlohou právneho štátu uplatňovať princípy právnej (vynútiteľnosti) zodpovednosti v rámci korupčného správania a vyvodenia dôsledkov.

Puteri, Muluk & Riyanto (2018) tvrdia, že termín právna vyvoditeľnosť vo všeobecnosti vyjadruje efektívnosť snahy nositeľa práva o dosiahnutie splnenia povinnosti zo strany nositeľa právnej povinnosti. O právnej vyvoditeľnosti môžeme hovoriť aj v súvislosti so všeobecnou úctou k právnym povinnostiam či ich dodržiavaním vzhľadom na možnú hrozbu právnych následkov. Právne vymedzenie korupcie na Slovensku upravuje zákon NR SR č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Korupčné konanie v Trestnom zákone je definované prostredníctvom foriem korupcie, pričom trestný čin korupcie je tvorený prijímaním úplatku, podplácaním, nepriamou korupciou, volebnou korupciou, etc. Tento definičný prístup k vymedzeniu korupcie vychádza z čisto zákonného pohľadu, ktorý korupciu vníma ako trestný čin porušujúci príslušné právne normy. V prípade porušenia právnych noriem osobami vo verejných funkciách hovoríme o deviantnom konaní.

Prístup definovania korupcie z pohľadu deviantného konania vychádza z definície Nyeha (1967), ktorý ju charakterizuje ako konanie, ktoré nie je v súlade s normami stanovenými pre zastávanie verejného úradu z dôvodu uprednostňovania súkromného prospechu (týkajúceho sa individuálnej osoby, rodiny či príbuzenstva, skupiny, politickej alebo inej organizácie) vo forme finančného (materiálneho) zisku alebo postavenia.

V tomto kontexte môžeme politiku (Philp, 2002) chápať ako verejne schválené postupy, inštitúcie a pravidlá, ktoré spôsobujú usporiadané riešenie konfliktných individuálnych alebo verejných záujmov. Korupcia v politike podkopáva tento proces v prospech záujmov jednotlivca alebo skupiny. Môže byť tiež negatívnym scenárom pri uplatňovaní logrollingu. Pri logrollingu dochádza k dobrovoľnej výmene hlasov medzi verejnými činiteľmi v prípade rozdielnych preferencií o poskytnutí určitého statku alebo legislatívneho návrhu (Malíček & Hájková, 2018). V boji proti korupcii páchanej osobami vo verejnej funkcii ide o boj vo verejnom záujme, pretože korupcia verejných činiteľov poškodzuje záujmy verejnosti (Gardiner, 2002; Suleiman & Othoman, 2017). Ide o patologické správanie, pri ktorom je narúšaný prirodzený stav vecí a poškodzuje nielen zúčastnené subjekty, ale aj tie, ktoré nie sú

žiadnym spôsobom zapojené do korupčnej transakcie. V tomto kontexte je cieľom príspevku analyzovať vyvoditeľnosť právnej zodpovednosti za korupčné konanie voči verejným činiteľom na slovenskej politickej scéne počas volebných období v rokoch 1994 – 2020.

1 Teoretické východiská vnímania korupčného konania

Ako uvádza Vogl (2016) jednotné definovanie pojmu korupcia nie je možné, pretože každá krajina má inú mieru demokracie, vyspelosti, úrovne vzdelania, sociálnych hodnôt či rôznorodú kultúru, názory, a tým aj odlišnú mieru akceptácie korupcie. Z tohto dôvodu Jagers a Gurr (1995) definujú korupciu prostredníctvom splnenia štyroch podmienok. Ku korupcii dochádza pri spojení korupčného konania s výkonom verejnej funkcie a zverenej moci, pri dobrovoľnom konaní aktérov participujúcich na korupčnom konaní, pri získavaní osobnej výhody z korupčného konania a pri poškodení či znevýhodnení tretej strany korupčným konaním. Korupčné konanie tiež narúša dôveru vo vládu (Cisková, 2019). Prvé kritérium je veľmi dôležité, pretože práve pri korupčnom konaní vo výkone verejnej funkcie môže dochádzať k neoprávnenému presúvaniu verejných zdrojov z verejného sektora k súkromným osobám. Na to, aby korupčné konanie vzniklo, je podľa Loughman & Sibery (2011) potrebná participácia dvoch alebo viacerých aktérov.

Vo všeobecnosti (Šoltés, et al., 2016) konštatujeme, že cieľom korupčného konania je získanie osobných výhod, ktoré sa môžu naplniť ihneď, prípadne v neurčitej budúcnosti priamou alebo nepriamou formou. Nepriama forma označuje konanie v zmysle reciprocity alebo neformálneho záväzku medzi aktérmi. Priama forma znamená plnenie výhod pre blízke osoby skorumpovaného v neurčitom časovom horizonte po korupčnom akte (Jagers & Gurr, 1995). Výsledkom takéhoto konania je potom priame alebo nepriame poškodenie tretích strán, ktoré nie sú zainteresované do korupčného konania. Chayes (2016) uvádza, že systematické korupčné konanie aktérov je ovplyvnené slabou legislatívou a nízkou pravdepodobnosťou odhalenia.

Rothstein & Varraich (2017) však v tomto kontexte upozorňujú, že vnímanie korupčného konania a náročnej vynútiteľnosti zodpovednosti vníma aj verejnosť, ktorá v dlhodobom horizonte môže začať takéto správanie prehliadať, či akceptovať. Čím hlbšie a dlhšie je korupcia zakorenená v spoločnosti, tým je náročnejšie ju neskôr eliminovať (Rotberg, 2017).

O výkon verejnej funkcie sa opierajú i ďalšie z množstva definícií korupcie (Nye, 1967; Bardhan 1997; Gardiner, 2002), ktoré hovoria o zneužívaní verejnej moci pre svoj vlastný prospech, alebo prospech blízkych osôb, pričom dochádza k poškodzovaniu určitej skupiny ľudí.

V ekonomickom ponímaní (Vörös, 2011) môže korupčné konanie slúžiť ako prostriedok maximalizujúci zisk. Ide o prípady, kedy verejný činiteľ považuje svoj úrad za obchod a jeho zisk sa snaží maximalizovať. Tento úrad sa stáva jednotkou maximalizujúcou zisk. Miera jeho príjmu už nezávisí na etickom ohodnotení jeho užitočnosti pre dosiahnutie verejného záujmu, ale na situácii na trhu a jeho talentu nachádzať bod maximalizácie zisku na krivke verejného dopytu.

Náhlovská (2019) hovorí o trhovom definovaní korupcie ako o strete ponuky a dopytu po korupčnom konaní. V súlade s predchádzajúcim vníma Vörös (2011) korupčné konanie ako ekonomickú aktivitu, ktoré možno popísať podľa základných pravidiel trhovej ekonomiky. Na strane ponuky stoja úradníci disponujúci rôznymi kompetenciami rozhodovať, a na strane dopytu vystupujú subjekty súkromnej sféry, ktorí sú ochotní kúpiť si konkrétny výsledok.

Rose – Ackerman (1999) sleduje korupciu z pohľadu typu motivácie, ktorá môže iniciovať korupčné konanie. Korupcia za účelom vyrovnávania dopytu a ponuky kopíruje v ekonómii už uvedené platné pravidlo, že čím je dopyt väčší ako ponuka, tým sa zvyšuje cena. Verejný sektor však disponuje sadzbami, ktoré nemusia byť priamo úmerné trhovej cene. To môže byť motivujúcim prvkom pre žiadateľov výhod k výkonu korupčného správania a porušenia zákona. Môže ísť o podporu v zmysle určitých dotácií, štátnych úverov s nižším úrokom, pričom počet takýchto výhod je spravidla limitovaný určitou hranicou, čo vytvára priestor pre korupčné konanie žiadateľov. Ďalším typom je samotná korupcia ako motivačný prvok. Skorumpovaní aktéri môžu vnímať korupciu ako zlepšenie finančného ohodnotenia. Avšak, úradníci sú citliví na prijímanie úplatkov, ak sa obávajú o svoju prácu (Torsello & Venard, 2015). Aktéri korupčného konania však môžu konať korupčne aj na základe nízkej internej kontroly (Miller, et al., 2001). Takéto nelegálne príplatky ich preto môžu motivovať konať bez obáv z uplatnenia trestu.

Ku korupcii tiež môže dochádzať s motiváciou zníženia nákladov. Ide o také konanie, v ktorom si korumpujúci aktér na základe korupčného konania zníži svoje celkové náklady. V malej korupcii môže ísť o úplatok policajtovi za prekročenú rýchlosť, kedy súčet celkových nákladov je nižší ako pri oficiálne udelenej pokute verejným orgánom. Pod pojmom malá korupcia (Osipov, Glotov & Karepova, 2018) vnímame najmä administratívnu korupciu, ktorá nemá celospoločenské dôsledky. Malá korupcia vzniká vtedy, ak chce verejnosť za pomoci úplatku získať poskytovanie služieb, na ktoré nemá nárok, alebo urýchliť výkon práce byrokratov. Pomocou malej korupcie sú taktiež sprístupňované pre verejnosť služby, ktoré nie sú dostupné či plánované.

Opakom malej korupcie je veľká korupcia (Suleiman & Othman, 2017), ktorá označuje konanie, pri ktorom je zneužívaná moc pre tvorenie politiky. Veľká korupcia môže byť zodpovedná za zmenu národnej politiky, alebo jej implementáciu v prospech záujmov politikov či skupín a na úkor spoločnosti. Pri tomto type korupcie sú verejné výdavky smerované do oblastí, kde sú predpokladané zisky z korupcie najvyššie, pričom iným odvetviam je venovaná malá pozornosť. Práve s veľkou korupciou sa spája korupcia za účelom kriminálnej aktivity.

Bardhan (1997) uvádza, že organizované zločinecké skupiny a mafia pri svojom silnom postavení a zároveň slabom postavení štátu majú podplatenú políciu, prokuratúru, justíciu a politikov. To im napomáha vykonávať trestné činy bez obavy odhalenia a následného postihnutia. Takýmto konaním si zabezpečujú dlhodobú nelegálnu činnosť tzv. obranný úplatok verejným orgánom a mocným. V rámci útočného úplatku sa stávajú monopolmi v určitých odvetviach, kde vstup konkurencie na trh reguluje štát (Rose – Ackerman, 1999; David – Barrett & Fazekas, 2019).

Uvedené potvrdzuje Klitgaard (1998), ktorý pokladá za základ korupcie existenciu monopolu s možnosťou voľného rozhodovania pri absencii transparentnosti. Viacerí autori (Sičáková – Beblavá & Beblavý, 2008; Džambazovič, 2011) však v tomto koncepte transparentnosť nahrádzajú pojmom zodpovednosť, pri čom hovoria o dvoch prístupoch k zodpovednosti vo verejných organizáciách. Prvý prístup sa zameriava na zvýšenie zodpovednosti vo verejnom sektore vplyvaním na osobnosť úradníkov (socializáciu, tréningy, zdôrazňovanie etických hodnôt). Druhý prístup je zameraný na prísne pravidlá, kontrolu, inštitucionálne prostredie. Môžeme konštatovať, že kým prvý prístup vychádza z neformálnych pravidiel, druhý prístup preferuje budovanie zodpovednosti na základe formálnych pravidiel. Základnými dlhodobými nástrojmi (Hough, 2013) na boj proti korupcii je zvyšovanie miery spravodlivosti prostredníctvom uplatniteľných právnych a sociálnych noriem, prehĺbovanie etického správania sa v spoločnosti, optimalizáciu demokracie, rast ekonomickej a sociálnej úrovne v krajine prostredníctvom pro-spoločenských reforiem a krokov, ktoré sú vo verejnom záujme. Tieto charakteristiky (Káčer, 2019) sú obsahom pilierov funkčného právneho štátu.

1.1 Politická zodpovednosť v kontexte právneho štátu

Právny štát je jednou zo základných hodnôt demokratickej spoločnosti. Právny štát má priamy vplyv na život každého občana (Scalia, 1989; Lenaerts, 2020). To znamená, že všetci členovia spoločnosti – vrátane vlády a poslancov parlamentu – podliehajú zákonu rovnako, sú pod kontrolou nezávislých a nestranných súdov. V tejto súvislosti znižovanie korupcie a vyzdvihovanie úlohy právneho štátu môže byť ako technickou tak aj politickou výzvou (Frye,

2010). Princíp spočíva vo vytvorení správnych byrokratických stimulov pre podporu verejného záujmu. Štandardným nástrojom je právna reforma, ktorá obsahuje zlepšenie súdnictva, financovania sudcov a exekútorov či digitalizáciu prípadov, čo vedie k zvýšeniu technickej efektívnosti. Posilnenie právneho štátu (Polinsky & Schavell, 2000; Tahir, et al., 2020) však zahŕňa aj posilnenie podpory inštitúcií, akými sú napríklad médiá a slobodná tlač, posilnenie postavenia autonómnych sociálnych organizácií a podporu rozvoja mimovládnych organizácií s cieľom monitorovať porušovanie ľudských práv či byrokratické pochybenia alebo podvody.

V tomto kontexte Besley et al. (2002) zdôrazňuje úlohu médií pri monitorovaní politickej zodpovednosti, a to prostredníctvom šírenia informácií, ktoré umožňujú občanom kontrolovať svojich volených zástupcov. Pre šírenie pravdivých informácií je dôležitá sloboda tlače. Ak médiá neprinášajú žiadne korupčné kauzy, neznamená to automaticky, že sa korupcia nevyskytuje, ale môže to signalizovať potláčanie slobody tlače. Od slobody tlače závisí transparentnosť systému a spolu s ostatnými faktormi podmieňujú politickú zodpovednosť.

V štúdií Kalenborn & Lessman (2012) sa potvrdilo, že obmedzovanie slobody tlače vedie k vyššej miere korupcie. Slobodná a nezávislá tlač zohráva dôležitú úlohu v informovaní spoločnosti, a to najmä v situácii, kedy je spoločnosť aktívna a dokáže vytvárať tlak na zodpovedné správanie sa politických inštitúcií.

Lederman, Loayza, & Soares (2001) predložili empirickú analýzu, ktorá potvrdzuje extrémnu dôležitosť politických inštitúcií v ovplyvňovaní miery rozšírenosti korupcie: demokracia, parlamentný systém, politická stabilita a sloboda tlače je úzko spätá s nižšou mierou korupcie. Politické inštitúcie pôsobia na korupciu dvomi spôsobmi – prostredníctvom politickej zodpovednosti a štruktúry poskytovaných verejných služieb. Miera politickej zodpovednosti (Lee, et al., 2020) pritom závisí od občanov krajiny. Hlavným argumentom je skutočnosť, že práve zodpovednosť by mala viesť k potrestaniu tých politikov, ktorí sa dopustili korupčného konania a k zníženiu ich preferencií medzi voličmi. Aktívna občianska spoločnosť a verejná mienka vytvára tlak na zodpovedné konanie politikov.

Rose – Ackerman (1999) vidí zvyšovanie politickej zodpovednosti v spolupráci politických inštitúcií s občianskou spoločnosťou prostredníctvom jej zástupcov, ktorí by sa mali zúčastňovať na kľúčových rozhodnutiach. Na strane druhej, politický populizmus ako snaha priblížiť sa k občanom môže na právny štát pôsobiť rušivo. Lacey (2019) uvádza, že súčasný populistický diskurz na politickej scéne spochybňuje právny štát prostredníctvom rôznych mechanizmov – od stanovovania politického programu, výkonu politiky až po diskrečné rozhodnutia. Podstatou politickej zodpovednosti teda zostáva miera vysvetlenia svojho konania (Tholen, 2018).

Byť politicky a verejne zodpovedný znamená povinnosť vysvetliť otázky týkajúce sa politických rozhodnutí a činov. Konkrétne môžu byť položené dva typy otázok (Goeree, et al., 2005). Prvý typ otázky je informačný. Môže sa to týkať otázok týkajúcich sa verejného rozpočtu, opisu určitých činností alebo výstupov, ktoré sa vláde podarilo dosiahnuť. Tento typ je charakterizovaný ako základné monitorovanie a ide o jednosmerný prenos informácií, pričom otázka ide od dohliadajúceho účastníka smerom k dopytovanému verejne konajúcemu aktérovi. Pokiaľ sa uplatňuje v demokratickom režime, ide o informácie, ktoré sa týkajú transparentnosti napríklad v znižovaní výskytu korupcie (Johnston, 2014). Tým, ako reaguje a komunikuje oslovený aktér sa dá stanoviť určitá miera politickej zodpovednosti. Druhý typ otázok (Goeree, et al., 2005) sa opiera o reporting faktov, konkrétnych čísel a zároveň vyžaduje zdôvodnenia. To znamená, že sa dohliadajúci aktéri dopytujú nie len informácií o skutku, ale ich zdôvodnenia. V tomto type komunikácie nejde len o prenos informácií na dopytovanú otázku od dohliadajúceho aktéra, ale je vedený dialóg, kde sa po reakcii zodpovedného aktéra dopĺňajú ďalšie otázky a argumenty. Komunikácia sa môže odohrávať na verejných zhromaždeniach, kongresových zasadnutiach, v redakciách médií či na iných miestach. Otázky kladú zodpovedným aktérom médiá, investigatívni novinári, verejnosť, kontrolné orgány, iné politické subjekty, alebo vládna opozícia v demokraticky riadených štátoch. Schopnosť dostatočne komunikovať smerom k verejnosti je dôležitá pre politikov a zároveň pre politické strany, pretože v závislosti od prejavu sa môžu vyvíjať volebné preferencie politických strán (Goliáš, et. al., 2017).

Politická zodpovednosť verejných činiteľov (Slijepcevic, et al., 2020), prípadne jej vynútiteľnosť, je jedným zo základných parametrov demokratického právneho štátu. Politická zodpovednosť určuje hranice moci. Pokiaľ tieto hranice neexistujú, dá sa predpokladať, že dochádza k obmedzeniam slobody. Takéto porušovanie hraníc moci sledujeme v krajinách, kde prevládajú socialistické, alebo autoritatívne režimy vládnutia. Empirické výsledky (Rose – Ackerman, 1999) uvedené potvrdzujú, parlamentarizmus existuje spoločne s nižšou mierou korupcie, zatiaľ čo politické systémy s veľmi vplyvnou funkciou prezidenta sú vnímané ako viac korupčné.

Potvrdzuje sa všeobecné pravidlo (Treisman, 2000), že miera korupcie sa mení nepriamo úmerne k miere demokracie. Na druhej strane náročné uplatnenie politickej zodpovednosti vidíme vo viacerých svetových krajinách, ktoré vykazujú silnú ekonomickú vyspelosť (Treisman 2000; León & Orriols, 2019). Pre uplatňovanie politickej zodpovednosti vo vzťahu ku korupcii je preto nevyhnuté, aby bola v demokratickom štáte prítomná právna zodpovednosť za korupčné konanie s dopadom na vynútiteľnosť politickej zodpovednosti.

Termín právna vyvoditeľnosť zodpovednosti vo všeobecnosti vyjadruje efektívnosť snahy nositeľa práva o dosiahnutie splnenia povinnosti zo strany nositeľa právnej povinnosti (Puteri, Muluk & Riyanto, 2018). O právnej vyvoditeľnosti môžeme hovoriť aj v súvislosti so všeobecnou úctou k právnym povinnostiam či ich dodržiavaním vzhľadom na možnú hrozbu právnych následkov. Tursunmuratovich & Abdurashidovich (2021) uvádzajú, že nadradenosť ústavy a zákona znamená, že štát a jeho orgány, úradníci, všetky mimovládne neziskové organizácie a občania konajú v súlade s normatívnymi právnymi aktmi. Plná zhoda s týmito požiadavkami povedie k spravodlivosti, rovnosti a rozvoju krajiny.

Michael (2019) uvádza, že tvorba protikorupčnej legislatívy a jej vynútiteľnosť je úlohou právneho štátu, ktorý môže meniť formuláciu, obmedziť práva alebo rozšíriť práva subjektu zákona. Týmto účelom sú poverené subjekty súdnictva či polície. Súdnictvo vystupuje ako oblasť, v ktorej je nutné riešiť korupciu. A zároveň, súdnictvo vystupuje ako oblasť riešiacia korupciu (Akib & Ichlas, 2020). Sloboda a nezávislosť súdnictva je preto hlavným determinantom pri riešení korupcie. Avšak, miera nezávislosti sa môže líšiť vo vzťahu ku krajine. Kým nezávislosť súdov ohrozuje korupčné transakcie elit v jednej krajine, v inej môže mať politika na sudy silný vplyv, čo vytvára priestor pre vyhýbanie sa trestnému stíhaniu elitami (Lambsdorff & Cornelius 2000; Pérez, 2019). Relevantnosť miery závislosti súdov zdôrazňuje aj Rose – Ackerman (1995), ale zároveň upozorňuje, že nezávislosť je nevyhnutná, ale nemusí byť dostačujúca. Nezávislé súdnictvo môže byť rovnako problematické ako to, ktoré je zasiahnuté korupciou. To znamená, že štát by mal izolovať všetky inštitúcie v oblasti súdnictva z každého možného nevhodného vplyvu, pričom každá krajina musí nájsť vlastný pomer medzi mierou nezávislosti a mierou kompetencií.

2 Materiál a metódy skúmania

Na základe stanoveného cieľa empirická časť príspevku odpovedá na jednu výskumnú otázku.

VO: Aký je dosah právnej zodpovednosti za korupčné správanie voči verejným činiteľom na slovenskej politickej scéne?

Pre odpoveď na prvú výskumnú otázku využívame metódu kolektívnej prípadovej štúdie. Metóda kolektívnej prípadovej štúdie (Zainal, 2007; Hendl, 2008) nám umožňuje detailné štúdium jednotlivých protikorupčných stratégií a ich vynútiteľnosť, ktorá sa uplatnila v časovom horizonte rokov 1994 – 2021 na slovenskej politickej scéne. Sledované prípady a miera incidencie je definovaná podľa volebných období. Výsledky sa zameriavajú na

vyvodenie politickej zodpovednosti za protizákonné konanie voči verejným činiteľom, prípadne podozrenia s tým súvisiace. Tieto zistenia naznačujú vyspelosť politickej kultúry, mieru a smerovanie vyvodzovania politickej zodpovednosti na Slovensku a citlivosť verejnosti na korupciu. Sledovaná databáza pozostáva z vybraných 219 prípadov popísaných v Správach o činnosti Generálnej prokuratúry SR, v parciálnych domácich a zahraničných štúdiách venovaných problematike. Medzi verejných činiteľov zaraďujeme aktérov vo funkciách splnomocnencov vlády, predsedov vlády, podpredsedov vlády, predsedov, podpredsedov a poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, ministrov, štátnych tajomníkov, predsedov a starostov samospráv, riaditeľov štátnych podnikov a iných vrcholných verejných funkcionárov.

Sledované prípady mohli skončiť dvomi variantmi. Prvým variantom je vyvodenie politickej zodpovednosti vo forme odchodu z funkcie, obvinenie, začatie trestného stíhania, etc. Druhým variantom je nevyvodenie politickej zodpovednosti vo forme zotrvania vo svojej funkcii a objasnenia. Ako problém pri spracovávaní dát pri tejto analýze môže byť hodnotenie identifikácie miery incidencie. K odstúpeniam z verejných funkcií dochádzalo v sledovaných obdobiach aj na základe spoločenského nátlaku, opozičného tlaku, prípadne tlaku zo strany koalíčných partnerov. Nastali situácie aj individuálnej voľby zaradenia incidentu na základe vzniknutej udalosti spojenej s korupčným konaním. Preto takéto spracovanie dát môžeme hodnotiť ako oklieštené. Identifikácia incidencie však vždy vychádzala z podstaty, teda kauzy v spojitosti s korupčným konaním v politickom prostredí. Okrem toho politickí aktéri a ich citlivosť na závažnosť korupcie sa mohla v čase zvyšovať a tým mohol postupne narastať aj počet incidentov (bez nutnosti nárastu závažnosti). Tie mohli byť v minulosti vnímané len ako neetické konanie. Spracované dáta ukazujú objem zachytených incidentov a počet vo forme vyvodenej politickej zodpovednosti. Zistené výsledky poukazujú na citlivosť spoločnosti na korupciu a morálne správanie v závislosti od typu vlády a uplatňované protikorupčné stratégie.

Dáta, na ktoré sme sa ďalej zamerali v rámci analýzy, pozostávajú z odchodu politikov z politických funkcií na základe podozrení z korupčnej činnosti. Ide o zameranie sa na vyvodenie politickej zodpovednosti za protizákonné konanie, prípadne podozrenia s tým súvisiace. Tieto zistenia / indikátory naznačujú vyspelosť politickej kultúry, mieru a smerovanie vyvodzovania politickej zodpovednosti na Slovensku a citlivosť verejnosti na korupciu. Naša databáza pozostáva z korupčných incidentov, a to 219 prípadov v období od rokov 1994 – 2021. Tie sa týkali politických aktérov vo funkciách ako splnomocnenci vlády, predseda vlády, podpredseda vlády, predseda NR SR, ministri, štátni tajomníci, podpredseda NR SR, poslanci NR SR, ako aj vrcholní verejní funkcionári, ako napríklad špeciálny a generálny prokurátor, riaditeľ SIS. Incidenty mohli skončiť dvomi variantmi, a to vyvodením politickej zodpovednosti vo forme

odchodu z funkcie, alebo nevyvodením politickej zodpovednosti vo forme zotrvania vo svojej funkcii. Ako problém pri spracovávaní dát pri tejto analýze môže byť hodnotenie identifikácie miery incidencie. To sa týkalo takých udalostí, o ktorých sa hlasovalo v NR SR, alebo členmi vlády SR. K odstúpeniam z verejných funkcií dochádzalo aj na základe verejného / mediálneho nátlaku, začatia trestného konania / vyšetrovania políciou, opozičného tlaku, prípadne tlaku zo strany koalických partnerov. Nastali situácie aj individuálnej voľby zaradenia incidentu na základe vzniknutej udalosti (spojené s korupciou). Preto takéto spracovanie dát môžeme hodnotiť čiastočne ako subjektívne. Identifikácia incidencie však vždy vychádzala z podstaty, t.j. kauzy, v spojitosti s korupčným konaním v politickom prostredí. Okrem toho politickí aktéri a ich citlivosť na závažnosť korupcie sa mohla v čase zvyšovať, a tým mohol postupne narastať aj počet incidentov (bez nutnosti nárastu závažnosti). Tie mohli byť v minulosti vnímané len ako neetické konanie. Spracované dáta ukazujú objem zachytených incidentov a počet vo forme vyvodenej politickej zodpovednosti. Preto dáta ukazujú relevantný trend / smerovanie v Slovenskej spoločnosti, ich citlivosť na korupciu a morálne správanie.

3 Výsledky výskumu

Ako uvádzame v teoretickom rámci príspevku, korupcia je hrozbou pre právny štát. Závažnosť korupcie je v podmienkach Slovenska definovaná pomocou trestného práva a jej možnými formami rozširovania sa v spoločnosti. V trestnom zákone sa uvádzajú skutkové podstaty korupčného konania – trestného činu. Tento zákon definuje 14 skutkových podstát trestných činov, ktoré sa spájajú s typmi korupcie. Ako druhý (opozičný) objekt môžeme identifikovať záujem na „čistote“ vo verejnom živote. Máme na mysli riadne a čestné vykonávanie povinností, ktoré vyplývajú zo zamestnania, funkcie a povinností. Z tohto dôvodu všetky trestné činy spájané s korupciou zahrňujú úmyselné zavinenie.

K podplácaniu a prijímaniu úplatku sa v Trestnom zákone vzťahuje 5 skutkových podstát. Trestného činu prijímania úplatku sa páchatel dopustí vtedy, ak prijme priamo, požiada alebo mu bude sľúbený úplatok, aby konal alebo sa zdržal konania tak, že poruší svoje povinnosti vyplývajúce zo zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie (§ 329). Takéto konanie je na základe legálnej definície vec, prípadne iné plnenie nemajetkovej alebo majetkovej povahy, na ktoré sa nevzťahuje právny nárok. Objektívna stránka porušenia zákona sa naplní v prípade priameho konania (priamo jednanie s osobou, ktorá poskytne úplatok), alebo sprostredkovane. Korupčne konajúci aktér (páchatel) môže žiadať úplatok konkludentne (bez explicitných slov) alebo výslovným prejavom. Tak isto môže fungovať proces aj u skorumpovaného aktéra.

Napríklad korumpujúci položí na stôl obnos peňazí, ktorý skorumpovaný bez slov prijme. Trestný zákon pritom nedefinuje minimálnu výšku úplatku. Na základe toho sa páchatel' pri prevzatí úplatku (v akejkoľvek výške) dopúšťa trestného činu. Akceptácia úplatku je naplnená v prípade, ak skorumpovaný výslovne neodmietne úplatok, ale konkludentne súhlasí, pričom ide o záväzný sľub (Burda, et al., 2011). Skorumpovaný páchatel' môže žiadať úplatok – výhody ako pre seba, tak pre tretie osoby. Výhody, ktorých prijatie je povolené zákonom alebo sa poskytujú v prípade existencie verejného alebo oprávneného záujmu nespádajú pod definíciu už spomínanej nenáležitej výhody. Nenáležitá výhoda (§ 336) je v Trestnom zákone definovaná ako nenáležité zvýhodnenie (nemateriálnej alebo materiálnej povahy), ktoré páchatel' zamýšľa zachovať alebo získať, a ktoré by pri dodržiavaní pravidiel inak nedosiahol. Nenáležitými výhodami majetkovej povahy sú napr. platby v hotovosti, cennosti, služby, rôzne cestovné poukážky, letenky, vstupenky na koncert alebo do divadla, rôzne vysoké zľavy alebo vzdanie sa splatných pohľadávok. Medzi nenáležitú výhodu nemajetkovej povahy, ktoré nie je možné reálne oceniť v peniazoch patria rôzne sociálne a profesijné výhody, ako napr. pomoc pri získaní určitého pracovného miesta pre seba alebo blízku osobu, pozvanie na poľovačku alebo podpora pri voľbách.

Druhá skutková podstata trestného činu prijímania úplatku sa vzťahuje na obstarávanie vecí s verejným záujmom (§ 131). Príkladom takéhoto konania je akceptácia úplatku verejným funkcionárom za povolenie výstavby v „zelenej“ mestskej časti. Pre naplnenie tejto skutkovej podstaty je však potrebné preukázať vzťah medzi úplatkom a činnosťou, ktorá patrí do oblasti verejného záujmu. Tretia skutková podstata (§ 330) sa vzťahuje na také konanie páchatel'a, ktorý ako verejný činiteľ priamou formou, prípadne prostredníctvom sprostredkovateľa pre seba, či pre inú osobu žiada, prijme alebo si nechá sľúbiť úplatok na základe výkonu úradných povinností, prípadne na základe jeho funkcie v zámere získania alebo zachovania neprimeranej výhody.

Volebná korupcia (§ 336a) sa vzťahuje na páchatel'a, ktorý sľúbi úplatok tomu, kto má právo voliť, zúčastniť sa na referende alebo na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky, aby hlasoval určitým spôsobom, nehlasoval alebo sa voľby nezúčastnil. Objektom trestného činu v rámci volebnej korupcie je ochrana tzv. spoločenského záujmu na čistote a bez úplatkovom (bez ovplyvňovania) slobodnom výkone referenda, volebného práva, respektíve výkone demokratického hlasovania o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky (Burda, et al., 2011).

Nepriama korupcia (§ 336) ako trestný čin je upravená v dvoch skutkových podstatách. Prvá postihuje osobu uplácанú a druhá osobu uplácajúcu. Uvedené platí aj pre trestný čin

volebnej korupcie, ako aj poskytnutia a prijatia nenáležitej výhody. Zmyslom (nepriamej) korupcie je podľa Trestného zákona konanie páchatel'a, ktorý žiada, prijme, alebo si nechá sľúbiť úplatok za odmenu pôsobenia na tretiu osobu (verejný činiteľ), aby porušila svoje ustanovené povinnosti vyplývajúce z povolania, zamestnania, funkcie alebo postavenia (Srholec, 2019). Páchatel' avizuje „dobré“ konexie – zabezpečí vydanie napríklad stavebného povolenia. Nežiada ale úplatok pre primátora, ale pre seba.

Prijatie a poskytnutie nenáležitej výhody (§ 336c) je trestný čin, ktorý v Trestnom zákone pribudol od roku 2021. Ide o korupčné konanie, ktoré sa definuje ako prijatie nenáležitej výhody v súvislosti s jeho postavením verejného činiteľa alebo jeho funkciou a trestá sa odňatím slobody po dobu 3 rokov. Pod pojmom nenáležitá výhoda rozumieme plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy spôsobilé ovplyvniť verejného činiteľa, ktorý na toto plnenie nemá právny nárok a hodnota plnenia prevyšuje 200 eur. Alebo ide o neoprávnené zvýhodnenie verejného činiteľa alebo jemu blízkej osoby, ktoré nie je oceniteľné v peniazoch.

V prvej časti výskumu sme sa venovali analýze právnych zákonov a legislatívnemu ošetrovaniu skutkových podstát trestných činov v súvislosti s korupčným konaním. V druhej časti práce sa zameriavame na korupciu z pohľadu miery incidencie v jednotlivých volebných obdobiach vlád u verejných činiteľov, identifikovanie typov protikorupčných politík a typológiu prístupu voči korupcii v danom období. Ide o kvantifikovanie vývoja vyvoditeľnosti politickej zodpovednosti voči verejným činiteľom v politickom a právnom prostredí Slovenskej republiky. Na základe historického exkurzu vývoja Slovenska môžeme konštatovať, že od roku 1993 Slovensko prešlo rôznymi dynamickými obdobiami, pričom v procese vývoja krajiny sa transformoval ekonomický a politický systém (Bárdy, 2019).

Počas vývoja krajiny sa tak ako v ostatných tranzitívnych krajinách strednej a východnej Európy (Douarin & Mickiewicz, 2017; Amini & Douarin, 2020) aplikovali viaceré reformy orientované na zlepšenie kvality života, zmiernenie korupcie a postupne sa implementovali prvky podporujúce kvalitu verejných inštitúcií a transparentnosti v politickom systéme. V prípravnej fáze identifikovania korupčných konaní je potrebné klasifikovať protikorupčné opatrenia. Ako z historických údajov zisťujeme, pred rokom 1994 neboli zaznamenané významnejšie aktivity na korupčné zmiernovanie (Filo, 2019). Z tohto dôvodu sme analyzovali viaceré dáta a dokumenty, ktorých výsledok uvádzame v Tabuľke 1.

Tabuľka 1 Typológia protikorupčnej politiky a vyvodenie politickej zodpovednosti v sledovaných volebných obdobiach

2020-2021	Ofenzívne opatrenia, kombinácia viacerých	Proreformný prístup	5	8	2	160 %
2016-2020	Preventívne opatrenia/čia stočné vyvodzovaní	Personálny/ prístup bielych golierov	53	8	45	15 %
2012-2016	Menej systémových (komplexných) opatrení	Personálny/ prístup bielych golierov	76	10	66	13 %
2010-2012	Represívne opatrenia	Proreformný prístup	6	3	3	50 %
2006-2010	Menej systémových opatrení v oblasti	Personálny/ Čársky prístup	26	12	14	46 %
2002-2006	Kombinácia opatrení, viac represívne opatrenia	Proreformný prístup	14	8	6	57 %
1998-2002	Preventívne opatrenia	Proreformný prístup	19	11	8	58 %
1994-1998	Detekčné a represívne	Personálny/Krstný otec	20	4	16	25 %
Volebné obdobie	Typológia protikorupčnej politiky	Prístup ku korupcii	Počet incidentov	Vyvodenie politickej zodpovednosti	Nevyvodenie politickej zodpovednosti	Pozitívna zmena v %

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Správ o činnosti Generálnej prokuratúry SR (2021)

Typológiu a prístupy ku korupcii identifikujeme na základe zahraničného členenia protikorupčných stratégií (Krnó, 2006; Khan, Adreoni & Roy, 2016; Chiari, Portolese & Ruzzeddu, 2018; Amundsen, 2019; Villeneuve, Mugellini, & Heide, 2020). Identifikácia opatrení sa delí na preventívne opatrenia ako sú posilňovanie transparentnosti, štrukturálne reformy, či miera obmedzení v rozhodnutiach, či represívne opatrenia, ktoré sa týkajú napríklad posilnenia postavenia prokuratúry, justície, či orgánov činných v trestnom konaní (Drgonec, 2000).

Vláda Slovenskej republiky v období od 1994 – 1998 spracovala protikorupčný program známy pod názvom Čisté ruky. Tento program obsahoval 58 cieľov, v ktorých však absentovali konkrétne zadania, termíny, ako aj pozvanie odborníkov hlbšie sa venovať daným témam. Následkom toho vznikali zákony, ktoré korupciu podporovali, napríklad došlo k zrušeniu trestného činu podplácania. Pozitívne zmeny sa týkali zákonov o policajnom zbore, o exekučnej činnosti a exekútoroch, či o zákone týkajúceho sa sťažností. Negatívne zmeny sa týkali rozsiahlej privatizačnej činnosti, klientelizmu a absencií voči vyvedeniu politickej zodpovednosti. Predstavitelia vlády otvorene komunikovali snahu zmierňovať korupciu, bez konkrétnych implementovaných výsledkov (Sičáková – Beblavá & Beblavý, 2008). Zároveň sa však neuplatňovali systémové zmeny a nevyvodzovala sa politická zodpovednosť voči svojim kolegom. Takýto prístup nazývame personálnym prístupom a v ňom ide o prístup tzv. krstného otca. Ide o zaangažovanie vládnucej elity do korupčného konania pre zachovanie svojej moci. Dôsledkom bol nárast klientelizmu a viacerých podozrení na prepojenia so skupinami vykonávajúcimi organizovaný zločin, teda veľkú korupciu (Amundsen, 2019).

Najväčším korupčným konaním v tomto období bola privatizácia. Z deviantskeho konania boli obvinení 11 členovia vtedajšej koalície, u ktorých vzniklo podozrenie na prečin nepriamej korupcie formou sprostredkovania štátnych spoločností súkromným podnikateľom, informuje nadácia Zastavme korupciu (2018). Voči 4 verejným činiteľom bola vyvedená politická zodpovednosť formou peňažného trestu a odňatia slobody. Konanie ostatných členov bolo objasnené.

V období od 1998 až 2002 prijala v programovom vyhlásení vlády SR niekoľko konkrétnych protikorupčných opatrení. Národný program boja proti korupciám bol prijatý v roku 2000 a zahŕňal konkrétne zadania a termíny. Pri implementovaní zmien výraznejšie zasahovala vláda, avšak podieľali sa aj neziskové organizácie zastúpené napríklad Transparency International. Za jeden rok sa podarilo implementovať do legislatívy približne 842 cieľov. V tomto období vlády boli aplikované systémové protikorupčné opatrenia, ktoré podporili zmiernenie korupcie vo verejnom sektore. Zároveň bola uplatnená politická zodpovednosť voči

niektorým politikom, ak vznikali podozrenia na korupciu. Abstinovalo však výraznejšie zameranie sa na integritu politických aktérov vo funkciách. Všeobecne prevažovali pozitívne opatrenia vlády, ktoré identifikujeme ako proreformný prístup (Villeneuve, Mugellini, & Heide, 2020). Z tohto dôvodu má korupcia naďalej vysoký stupeň latentnosti a jej odhaľovanie je priamo závislé na ochote občanov oznamovať a usvedčovať páchatel'ov tohoto druhu trestného činu. Pre trestný čin prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody bolo obžalovaných 13 verejných činiteľ'ov, a pre trestný čin podplácania 3 osoby. Štatistické ukazovatele nasvedčujú, že 50 % počtu stíhaných a obžalovaných za trestné činy korupčného charakteru bolo realizovaných v bratislavskom, nitrianskom a košickom kraji.

V rokoch 2002 až 2006 pokračovala vláda v implementovaní zmien orientovaných na zmierňovanie korupčnej činnosti na Slovensku. Plánované opatrenia mala vláda uvedené v parlamentnom vyhlásení vlády a v Protikorupčnom programe, vďaka čomu sa táto vláda spája s typologicky proreformným prístupom. Vytvorila sa tiež Špeciálna prokuratúra a Špecializovaný trestný súd, reformy obchodného registra, prípadne systémových reforiem v oblastiach sociálneho systému, zdravotníctva, súdnictva, či verejných financií. Okrem toho vláda vyvodzovala politickú zodpovednosť na základe informácií o korupčných podozreniach politických aktérov. Pri porovnaní s vládnutím v období 1998 až 2002 získala vláda horší volebný výsledok, čo sa mohlo prejavovať vo forme silnejšej opozičnej vynútiteľnosti politickej zodpovednosti voči koalíčným politickým stranám (Sičáková – Beblavá, Šípoš & Kuran, 2011). Protikorupčná politika vlády sa prejavovala najmä vo forme opatrení právneho štátu a poriadku, bez významnejších štrukturálnych reforiem. Nepodarilo sa presadiť ani zníženie imunity poslancov. Početne najčastejšie sa vyskytujúcim trestným činom na politickej scéne bolo podplácanie. Politická zodpovednosť bola vyvedená v 3 prípadoch stíhaním, v 3 prípadoch obžalovaním a v 2 prípadoch odsúdením osôb.

Ďalšia vláda v rokoch 2006 až 2010 mala niektoré protikorupčné opatrenia uvedené vo svojom programovom vyhlásení vlády, ale bez konkrétneho protikorupčného programu. Vláda bola svojou politikou orientovaná ľavicovo a demokraticky a deklarovala snahu o stíhanie „veľkých rýb“, posilnenie nezávislosti a transparentnosť v eurofondoch a dotáciách. Politická zodpovednosť bola vyvodzovaná voči sudcom, ktorí boli trestaní v disciplinárnych konaniach. V tomto období vznikli viaceré podozrenia z korupčného konania v rámci štátnych zákaziek, avšak bez obžaloby vyšších verejných činiteľ'ov. Pozitívne hodnotíme odvolanie ministrov za podozrenia z klientelizmu. Abstinovali však nadväzujúce systémové zmeny ako vyššia transparentnosť vo verejnom sektore, prijatie konštruktívnej kritiky zo strany tretieho sektora, alebo pokles miery „subjektívnych“ konaní úradníkov. Prístup k protikorupčným opatreniam

vlády môžeme označiť ako personálny, konkrétnejšie s tzv. cárskym prístupom (Khan, Adreoni & Roy, 2016), ktorý sa vyznačuje absenciou systémových zmien.

Krátka vláda vo volebnom období 2010 až 2012 stihla implementovať niekoľko protikorupčných opatrení, ktoré mala uvedené vo svojom programovom vyhlásení. Protikorupčné opatrenia sa týkajú oblasti súdnictva, prípadne zákonov týkajúcich sa prístupu k informáciám, prípadne pri verejných obstarávaní. Reformné protikorupčné opatrenia sa zamerali aj na štátnu správu, eurofondy, granty a zdravotníctvo. Naopak, abstinovali reštrikcie financovania politických strán (transparentnosť v oblasti financovania), kontroly politických subjektov a samospráv. Typologicky (Křmno, 2006) na základe implementácie rôznych korupčných opatrení (v skrátenom období vlády) ide o proreformný prístup. Za krátke obdobie dvoch rokov bola politická zodpovednosť vyvodená voči 3 verejným činiteľom, ktorí boli obvinení z nepriamej korupcie a podplácania.

Vo volebnom období 2012 až 2016 vzniklo viacero podozrení na korupciu vo verejnej správe či vrcholovej politike. V tomto období sa korupčné kauzy dotýkali oblastí zdravotníctva, informačno-technologických služieb a e-governmentu. Na druhej strane vláda implementovala aj protikorupčné opatrenia ako štátne elektronické trhovisko pre verejné obstarávanie na eliminovanie klientelizmu vo verejných inštitúciách a samosprávach. Za protikorupčné opatrenia tiež môžeme považovať novelu zákona týkajúcu sa verejného obstarávania a nové volebné kódexy, ktoré sa orientovali na financovanie politických strán, či zákon na ochranu oznamovateľov protispoločenskej / korupčnej činnosti, prípadne zákaz účasti „schránkových firiem“ s neidentifikovanými vlastníkmi v rámci verejných obstarávaní. Vláda však menej ochotne vyvodzovala politickú zodpovednosť za závažné korupčné podozrenia a neimplementovala komplexné korupčné opatrenia. Zo 76 identifikovaných korupčných konaní verejných činiteľov sa politická zodpovednosť vyvodila len v 10 prípadoch. Okrem toho, začali vznikať podozrenia na vysokých verejných funkcionároch z prečinu veľkej korupcie. Vláda v menšej intenzite a netransparentne komunikovala vo vzťahu k verejnosti, médiám či mimovládny organizáciám. Z hľadiska typológie vládu označujeme za personálnu, čo nazývame aj ako prístup bielych golierov (Chiari, Portolese & Ruzzeddu, 2018). Ide o trestný čin spáchaný osobami, ktoré často na základe svojho zamestnania využívajú sociálnu, ekonomickú alebo technologickú moc na osobný alebo firemný prospech.

Vládne obdobie v rokoch 2016 – 2020 bolo pre Slovenskú spoločnosť z pohľadu mapovania korupcie najnáročnejšie. Medzi protikorupčné opatrenia sa zaradila hmotná zodpovednosť nakladania s verejnými zdrojmi, otvorené vládnutie, opatrenia súvisiace s oznamovaním protispoločenskej činnosti, alebo zamedzenie konfliktov týkajúcich sa osobných

záujmov v štátnych dotáciách. Viacero z týchto bodov sa v nedostatočnej kvalite implementovalo, alebo neuplatnilo. Na praktizovanie veľkej korupcie na slovenskej politickej scéne upozornila vražda novinára, ktorá odhalila zastrašovanie médií zo strany mocných, ako aj rôzne konexie politikov na organizovaný trestný zločin. Toto zistenie tak vážne ohrozilo demokraciu, mieru právneho štátu (podozrenia na najvyšších politických funkciách) a zasahovalo do kvality slobody tlače na Slovensku. Politici postupne a nechotne vyvodzovali politickú zodpovednosť. Tá sa čiastočne vykonala na základe veľkého spoločenského znepokojenia. Pozmenená vláda začala postupne vyvodzovať zodpovednosť najmä formou predbežného zadržania, obžalovania či odsúdenia politických i nepolitických činiteľov. Napriek spoločenskému tlaku ostáva prístup ku korupcii identický ako v predchádzajúcom období.

Stále prebiehajúce vládnuce obdobie od roku 2020 budeme hodnotiť na základe doterajších protikorupčných aktivít. Protikorupčné opatrenia sa opierajú o hmotnú zodpovednosť verejných funkcionárov, nezávislé a silné kontrolné inštitúcie, či profesionálnu a transparentnú štátnu správu. Korupčným podozreniam sa však nevyhla ani súčasná vládna garnitúra, ktorá za rok odhalila 5 prípadov. Prívlaskom súčasnej vlády je práve protikorupčnosť a snaha o elimináciu korupčného konania z najvyšších stupňov riadenia. V tomto kontexte orgány činné v trestnom konaní zadržali už viacero politických a verejných funkcionárov z oblasti polície, štátnych hmotných rezerv, špeciálneho prokurátora, či sudcov, avšak v týchto prípadoch ešte nebolo prijaté konečné rozhodnutie pre vyvodenie politickej zodpovednosti. Súčasná vláda je však transparentná smerom k médiám a verejnosti. Prejavom je napríklad transparentnosť výberových konaní na obsadenie verejných funkcií. Z hľadiska prístupu ku korupcii ide opätovne o proreformný prístup.

Diskusia zistených výsledkov

Odpoveď na prvú stanovenú výskumnú otázku VO: Aký je dosah právnej zodpovednosti za korupčné správanie voči verejným činiteľom na slovenskej politickej scéne? sa zaoberala mierou incidencie vyvodenia politickej zodpovednosti voči verejným činiteľom. Počas 8 úradujúcich vládnych garnitúr najmenej vyvodzovali politickú zodpovednosť vlády z rokov 1994 – 1998, 2012 – 2016 a 2016 – 2020. Je dôležité podotknúť, že práve tieto ľavicovo orientované vlády mali veľmi závažné korupčné incidenty. Konštatujeme, že na Slovensku bolo míľnikom milénium a nárast požiadavky na vyvodzovanie politickej zodpovednosti. Začala sa rozvíjať aj vyššia citlivosť na korupciu v spoločnosti.

V tomto kontexte uvádzame závery štúdie Amini & Douarin, (2020), v ktorej sa uvádza, že korupcia verejných činiteľov v strednej a východnej Európe znižuje spokojnosť obyvateľov s kvalitou inštitúcií (agregátna úroveň korupcie). Dôvodom je pravdepodobne skutočnosť, že v týchto krajinách sa verejný majetok stále považuje za hodnejší ochrany ako súkromný majetok. Politická zodpovednosť sa vyvodzovala ako na štátnej, tak samosprávnej úrovni aj za menej závažné korupčné konanie - malú korupciu. Uvedené potvrdzuje Sičáková – Beblavá & Beblavý (2008). Autori uvádzajú, že najcitlivejšie bolo korupčné konanie vnímané v súdnictve a Obchodnom registri.

Protikorupčné smerovanie však bolo narušené vládou vo volebnom období 2006 – 2010, kedy sa politická zodpovednosť vyvodzovala predovšetkým voči opozícii, pričom absentovalo vyvodzovanie politickej zodpovednosti voči úradujúcim členom vlády, ktorí boli spájaní s korupčným konaním vo veci štátnych zákaziek. Ešte výraznejší negatívny rozdiel zaznamenala ľavicová vláda vo volebných obdobiach 2012 – 2016 a 2016 – 2020. Objem a závažnosť korupčných káuz a podvodov (Sulík, 2017) na základe podozrení zo sprenevery verejných zdrojov je vyčíslená v odhadovanej výške 5,9 miliónov eur. V tejto súvislosti však voči vrcholovým verejným činiteľom nebola vyvedená politická zodpovednosť. Konštatujeme, že v tomto období nastal markantný rozdiel medzi mierou vyvodzovania politickej zodpovednosti v súvislosti so závažnosťou podozrení. Za závažnejšie podozrenia bola voči verejným činiteľom vyvedená politická zodpovednosť na úrovni obvinení.

Vo všetkých skúmaných obdobiach vlád prevažovalo odstupovanie z verejných funkcií na základe vážnejších podozrení (nenáležitá výhoda, podplácanie, podozrenie z veľkej korupcie), ako tých menej závažných (úplatok). Volebná korupcia v sledovaných 219 prípadoch nebola prítomná. To môže evokovať čiastočnú mieru spravodlivosti v krajine. Súčasná vláda, ktorá sa označuje prívlastkom protikorupčná, sa aktívne zapája do boja proti korupcii. Pod týmto vplyvom od roku 2020 vzrástol objem korupčnej trestnej činnosti vo verejných funkciách a vyvodzovanie politickej zodpovednosti vo forme zadržiavania podozrivých páchatel'ov, straty funkcie, peňažného odškodnenia, obžalovania, a i.

Avšak, z hľadiska medzinárodných porovnaní korupcie (Eurobarometer, 2020) sa Slovensko aktuálne nachádza medzi piatimi najnižšie hodnotenými krajinami Európskej únie, ktorými sú Chorvátsko, Bulharsko, Maďarsko a Rumunsko. Pre rok 2020 dosiahlo Slovensko len 49 bodov z celkového počtu 100 bodov a zaradilo sa tak za Českú republiku či Grécko.

Trestný zákon definuje korupčné konanie ako trestný čin v 6 kategóriách a 13 skutkových podstatách. Trestom za vykonanie trestného činu korupčného konania sú trest odňatia slobody, peňažný trest, trest prepadnutia majetku, trest prepadnutia veci či trest zákazu činnosti.

Obdobné ukotvenie korupcie nachádzame v legislatíve väčšiny krajín Európskej únie. Avšak ako Sandgren (2005) upozorňuje, v niektorých svetových jurisdikciách je koncept korupcie definovaný veľmi úzko a nie je pokladaný za trestný čin. O opakom je Vietnam, ktorého jurisdikcia je veľmi otvorená, avšak korupcia je stíhaná tvrdými sankciami vrátane trestu smrti. V tomto kontexte Michael (2019) uvádza, že pri korupčnom konaní sa často rozlišuje medzi verejným a súkromným sektorom. Zneužívanie postavenia súkromného zamestnanca v jeho osobný prospech vo viacerých prípadoch nie je považované za korupciu. Naopak, zneužitie postavenia štátneho zamestnanca narúša vieru vo verejné inštitúcie a je s korupčným konaním priamo spájané.

Záver

Vymožiteľnosť právnej zodpovednosti odráža efektívnosť z právnej strany dosiahnuť splnenie povinnosti, resp. jej mieru uplatniteľnosti. O právnej vymožiteľnosti môžeme hovoriť aj v kontexte všeobecného rešpektovania právnych povinností alebo ich dodržiavania vo svetle možnej hrozby právnych následkov. Úplné dodržiavanie týchto požiadaviek povedie k spravodlivosti a rozvoju krajiny. Korupcia však podkopáva legitimitu demokratického právneho štátu, pričom korupčné správanie je na slovenskej spoločenskej a politickej scéne prítomné. V slovenskom právnom štáte zohráva zásadnú úlohu pri rámovaní korupcie trestné právo. Výsledky ukazujú, že komplexný prístup k definovaniu korupcie v slovenských podmienkach ponúka Trestný zákon. Na korupciu sa možno pozeráť cez splnenie štyroch podmienok. Korupcia nastáva vtedy, keď korupčný čin súvisí s výkonom verejnej funkcie a zverenej moci, ak aktéri korupčného konania konajú dobrovoľne, keď je korupčným konaním získavaná osobná výhoda a keď je poškodená alebo znevýhodnená tretia osoba. Prvé kritérium je veľmi dôležité, keďže práve v prípade korupčného správania pri výkone verejnej funkcie môže dôjsť k neoprávnenému odklonu verejných zdrojov z verejného sektora súkromným osobám. Aby však došlo ku korupčnému správaniu, je potrebná účasť dvoch alebo viacerých aktérov. Z tohto dôvodu je na boj proti korupcii nevyhnutný silný právny systém. Kľúčovým sa stáva vývoj protikorupčnej legislatívy a vymožiteľnosť právnej zodpovednosti za korupčné konanie.

Cieľom štúdie bolo identifikovať vymožiteľnosť právnej zodpovednosti za korupčné správanie voči verejným činiteľom na politickej scéne Slovenska počas volebných období od roku 1994 do roku 2020. Odhaľovanie korupčného správania sa je na jednej strane veľmi znepokojujúce z hľadiska vnímania verejnosti a udalostí v krajine. Na druhej strane zodpovednosť, transparentnosť a férovosť vedú k pozitívnemu smerovaniu štátu. Napriek

nelichotivému umiestneniu Slovenska v medzinárodných porovnaníach, vyšší výskyt politickej zodpovednosti za korupčné správanie v posledných rokoch svedčí o lepšie nastavených procesoch pri odhaľovaní korupcie, cielenejšej protikorupčnej stratégii, zavádzaní digitalizácie či rozvoji investigatívnej činnosti na Slovensku. Zistenia výskumu súvisia s tým, že slovenská legislatíva definuje korupciu ako trestný čin. V politickom prostredí však vnímame ako problematické dokazovanie korupcie (teda dokazovanie trestného činu) z dôvodu zneužívania politickej moci pre osobný prospech. Na preukázanie korupcie v politickom prostredí by musel byť aj nahlasovateľ korupcie (whistle-blower) z rovnakého prostredia. To je problém, pretože politickí aktéri môžu využívať informačnú asymetriu s cieľom osobných výhod, čo sťažuje dokazovanie korupčného konania. Na Slovensku zatiaľ neboli vyvedené trestnoprávne dôsledky voči vysokým politickým subjektom z dôvodu korupcie. Konštatujeme, že vyhliadky na úspešný boj proti korupcii sa za posledné obdobie výrazne zlepšili. Korupcia je však stále fenomén, ktorý je ťažko preukázateľný na politickej úrovni.

Grantová podpora: Tento príspevok je súčasťou projektu VEGA 1/0029/21 Manažment kontrahovania služieb vo verejnom sektore, ktorý realizuje Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovenská republika.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Akib, M. & Ichlas, I. R. (2020). The Independence of the Judiciary in Adjudicating the Eradication of Corruption Crimes. [Nezávislosť súdnictva pri rozhodovaní o odstraňovaní korupčných trestných činov]. *Journal of Critical Reviews*, 7(12), 4125 – 4129.
- [2] Amini, Ch. & Douarin, E. (2020). Corruption and Life Satisfaction in Transition: Is Corruption a Social Norm in Eastern Europe? [Korupcia a spokojnosť života v tranzícií: je korupcia spoločenskou normou vo východnej Európe?]. *Social Indicators Research*, 151(2), 723–766. DOI: 10.1007/s11205-020-02389-6
- [3] Amundsen, I. (2019). *Political Corruption in Africa: Extraction and Power Preservation*. (1st. edition, 224 p.) [Politická korupcia v Afrike: ťažba a zachovanie moci]. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- [4] Ata, A. Y. & Arvas, A. M. (2011). Determinants of Economic Corruption: A Cross-country Data Analysis. [Determinanty ekonomickej korupcie: analýza údajov z rôznych krajín]. *International Journal of Business and Social Science*, 2(13), 161–168.
- [5] Bardhan, P. (1997). Corruption and Development: A Review of Issues. [Korupcia a rozvoj: prehľad problémov]. *Journal of Economic Literature*, 35(3), 1320-1346.

- [6] Bárdy, P. (2020). *Kauzy 2020*. Bratislava, SK: Ringier Axel Springer.
- [7] Besley, T., et al. (2002). Mass media and Political Accountability. The Right to Tell: The Role of Mass Media in Economic Development. (1st edition, 332 p.) [Masmédiá a politická zodpovednosť. Právo hovoriť: úloha masmédií v ekonomickom rozvoji]. Washington, USA: World Bank Publications,
- [8] Burda, E. et al. (2011). *Trestný zákon*. (1st edition, 1084 p.) Praha, CZ: Nakladatelství C. H. Beck.
- [9] Cisková, P. (2019). Dôvera vo vládu: Prípadová štúdia Slovenskej republiky. *Ekonomika a spoločnosť*, 20(2), 61 – 73. ISSN: 1335 – 7069.
- [10] Chayes, S. (2016). *Thieves of State: Why Corruption Threatens Global Security*. (1st edition, 116 p.) [Zlodeji štátu: prečo korupcia ohrozuje globálnu bezpečnosť]. New York, USA: W. W. Norton & Company.
- [11] Chiari, V., Portolese, G. & Ruzzeddu, M. (2018) White Collar Crimes and a Global Strategy Against Corruption. [Zločiny bielych golierov a globálna stratégia boja proti korupcii]. *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, 12(3), 70-85.
- [12] David-Barrett, E. & Fayekas, M. (2019) Grand corruption and government change: an analysis of partisan favoritism in public procurement. [Veľká korupcia a zmena vlády: analýza stranického zvýhodňovania vo verejnom obstarávaní]. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 26(1), 411 – 430. DOI: 10.1007/s10610-019-09416-4
- [13] Dincer, O. & Johnston, M. (2020). Legal corruption? [Legálna korupcia?]. *Public Choice*, 184(1), 219 – 233. DOI: 10.1007/s11127-020-00832-3
- [14] Douarin, E. & Mickiewicz, T. (2017). Economics of institutional change: Central and Eastern Europe revisited. [Ekonomika inštitucionálnych zmien: Revidovaná stredná a východná Európa]. In J. Hölscher & H. Tomann, H. (Eds.) *Studies in Economics Transition*. [Štúdie v ekonomickej tranzícii]. (3rd edition, 319 p.) Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- [15] Drgonec, J. (2000). *Transparentnosť financovania politických strán: možnosti a perspektívy*. (1st edition, pp. 1 – 20) Bratislava, SK: Róbert Vico.
- [16] Džambazovič, R. (2011). Verejné vnímanie korupcie v období po roku 1989. *Forum Historiae*. 5(2), 135-156.
- [17] Eurobarometer. (2020, November 12). *Special Eurobarometer 502: Corruption*. [Špeciálny Eurobarometer 502: Korupcia]. Data Europe.eu Dostupné na internete: https://data.europa.eu/data/datasets/s2247_92_4_502_eng?locale=en
- [18] Filo, J. (2019). *Cesta k slobode 1989*. (1st edition, 115 p) Bratislava, SK: Petit Press a.s,

- [19] Francis, R. (2020). Corruption. [Korupcia]. In R. Francis (Eds.) *Equality in Theory and Practice* [Rovnosť v teórii a praxi]. (1st edition, pp. 105 – 118). Singapore, SGP: Springer.
- [20] Frye, T. (2010). Corruption and Rule of Law. [Korupcia a právny štát]. In A. Åslund, S. Guriev, & A. Kuchins (Eds.) *Russia after the Global Economic Crises*. [Rusko po globálnej ekonomickej kríze]. (1st edition, pp. 79 – 84). Washington, USA: Peterson Institute for International Economics.
- [21] Gardiner, J. (2002) Defining Corruption. [Definovanie korupcie]. In A. J. Heidenheimer & M. Johnston (Eds.) *Political Corruption*. [Politická korupcia]. (3rd edition, pp. 27 – 43) New York, USA: Routledge.
- [22] Goel, K. R. & Nelson, A. M. (2010) Causes of corruption: History, geography and government. [Príčiny korupcie: História, geografia a vláda]. *Journal of Public Modeling*, 32(4), 433 – 447. DOI: 10.1016/j.jpolmod.2010.05.004
- [23] Goeree, J. K., et al. (2005). How (Not) to Raise Money. [Ako (ne)získať peniaze]. *Journal of Political Economy*, 113(4). s. 897-918. DOI: 10.1086/431288
- [24] Goliáš, P., et al. (2017). *Demokraciu na Slovensku ohrozuje populizmus a korupcia*. (1st edition, pp. 11 – 39) Bratislava, SK: INEKO.
- [25] Hough, D. (2013). *Corruption, Anti-Corruption and Governance*. (1st. ed., pp. 12 – 47). [Korupcia, antikorupcia a vláda]. London, UK: Palgrave Macmillan
- [26] Husted, B. W. (1999). Wealth, Culture and Corruption. [Bohatstvo, kultúra a korupcia]. *Journal of International Business Studies*. 30(2), 339-360. DOI: /10.1057/palgrave.jibs.8490073
- [27] Ibdullaevich, K. K. & Kizi, K. G. U. (2021) Types, Forms of Corruption, Causes and Consequences. [Druhy, formy korupcie, príčiny a následky]. *Scientific Progress*, 1(4), 1-9.
- [28] Jagers, K. & Gurr, T. (1995). Tracking Democracy's Third Wave with the Polity. [Sledovanie tretej vlny demokratického zriadenia]. *Journal of Peace Research*, 32(4), 469 – 482.
- [29] Káčer, M. (2019). Pluralita legalít: medzi formálnym a materiálnym právnym štátom. In E. Bárány (Eds.) *Zmeny v chápaní práva: pluralita systémov, prameňov, perspektív...* (1st edition, pp. 70 – 82). Bratislava, SK: Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied.
- [30] Kalenborn, CH. & Lessmann, CH. (2012, September 10). The Impact of Democracy and Press Freedom on Corruption: Conditionality Matters. [Vplyv demokracie a slobody tlače

- na korupciu: na podmienenosti záleží]. *Social Science Research Network*. Dostupné na internete: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2144137
- [31] Khan, H. M., Adreoni, A. & Roy, P. (2016, September 13). Anti-Corruption in Adverse Contexts: A Strategic Approach. [Boj proti korupcii v nepriaznivých súvislostiach: strategický prístup]. *DSA Conference Oxford 13th September 2016*, 1-28. Dostupné na internete: [https://eprints.soas.ac.uk/23495/1/Anti-Corruption%20in%20Adverse%20Contexts%20\(1\).pdf](https://eprints.soas.ac.uk/23495/1/Anti-Corruption%20in%20Adverse%20Contexts%20(1).pdf)
- [32] Klitgaard, R. E. (1998). *Controlling Corruption*. (1st edition, 220 p.). [Kontrola korupcia]. California, USA: University Press.
- [33] Krno, S. (2006). *Typológia politických strán*. (1st edition, 23 p.) Nitra, SK: Univerzita Konštantína Filozofa.
- [34] Lacey, N. (2019). Populism and the Rule of Law. [Populizmus a právny štát]. *Annual Review of Law and Social Science*, 15, 79 – 96. DOI: 10.1146/annurev-lawsocsci-101518-042919
- [35] Lambsdorff, J. & Cornelius, P. (2000, December 15). Corruption, Foreign Investment and Growth. [Korupcia, zahraničné investície a rast]. In K. Schwab, et al. (Eds.) *The Africa Competitiveness Report: World Economic Forum and the Institute for International Development*. [Správa o konkurencieschopnosti Afriky: Svetové ekonomické fórum a Inštitút pre medzinárodný rozvoj]. Dostupné na internete: <http://www.weforum.org/reports>
- [36] Lederman, D., Loayza, N. & Soares, R. R. (2001). Accountability and Corruption: Political Institutions Matter. [Zodpovednosť a korupcia: na politických inštitúciách záleží]. *Policy Research Working Paper*; 2708, 1-42.
- [37] Lee, Ch. Ch., et al. (2020). Country governance, corruption, and the likelihood of firms' innovation. [Správa krajiny, korupcia a pravdepodobnosť inovácie firiem]. *Economic Modelling*, 92(1), 326 – 338. DOI: 10.1016/j.econmod.2020.01.013
- [38] Lenaerts, K. (2020). New Horizons for the Rule of Law Within the EU. [Nové horizonty pre právny štát v rámci EÚ]. *German Law Journal*, 21(1), 29 – 34. DOI: 10.1017/glj.2019.91
- [39] León, S. & Orriols, L. (2019). Attributing responsibility in devolved contexts. Experimental evidence from the UK. [Pripisovanie zodpovednosti v prenesených kontextoch. Experimentálne dôkazy z Veľkej Británie]. *Electoral Studies*, 59(1), 39 - 48. DOI: 10.1016/j.electstud.2019.01.001

- [40] Malíček, M. & Hájková, L. (2018). Logrolling a rozhodnutia v oblasti penzijného zabezpečenia. *Ekonomika a spoločnosť*, 19(2), 140 – 148. ISSN 1335 – 7069.
- [41] Malíková, E. & Staroňová, K. (2007). Pohľad politológie na fenomén korupcie. *Sociológia*, 39(4), 287-315.
- [42] Michael, T. (2019). Humanity in the Enforcement of Anti-corruption Laws. [Ľudskosť pri presadzovaní protikorupčných zákonov]. *Jurnal Hukum Bisnis Bonum Commune*, 2(2), 211 – 215.
- [43] Miller, W. et al. (2001). *A Culture of Corruption: Coping With Government in Post-Communist Europe*. (1st edition, 370 p.) [Kultúra korupcie: vyrovnanie sa s vládou v postkomunistickej Európe]. Budapest, HU: Central European University.
- [44] Mungiu-Pippidi, A. (2013). *The Good, the Bad and the Ugly: Controlling Corruption in the European Union*. (1st edition, 64 p.) [Dobry, zly a škaredy: Kontrola korupcie v Európskej únii]. Berlin, DE: Hertie School of Governance.
- [45] Nadácia Zastavme Korupciu. (2018). *Privatizácia v období tretej Mečiarovej vlády*. Dostupné na internete: <https://zastavmekorupciu.sk/kauzy/privatizacia-v-obdobi-tretej-meciarovej-vlady/>
- [46] Náhlovská, L. (2019). Kontrola korupčnej kriminality: represívni a preventívni opatrenia. In A. Beleš, et al. (Eds.) *Korupcia – právne a ekonomické aspekty*. (1st edition, pp. 31 - 40). Bratislava, SK: Wolters Kluwer.
- [47] Nye, J. S., (1967). Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis. [Korupcia a politický rozvoj: analýza nákladov a výnosov]. *American Political Science Review*. 61(2), 417 – 427.
- [48] Osipov, V. G, Golotov, I. V. & Karepova, G. S. (2018). Population in the Shadow Market: Petty Corruption and Unpaid Taxes. [Populácia na tieňovom trhu: drobná korupcia a nezaplatené dane]. *The International Journal Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(2), 692 – 710. DOI: 10.9770/jesi.2018.6.2(16)
- [49] Philp, M. (2002) Conceptualizing Political Corruption. [Konceptualizácia politickej korupcie]. In A. J. Heidenheimer & M. Johnston (Eds.) *Political Corruption*. [Politická korupcia]. (3rd edition, pp. 44 - 61). New York, USA: Routledge.
- [50] Polinsky, A. M. & Schavell, S. (2000). The Economic Theory of Public Enforcement of Law. [Ekonomická teória verejnej vymožitelnosti práva]. *Journal of Economic Literature*, 38(1), 45-76. DOI: 10.1257/jel.38.1.45
- [51] Puteri, N. M. M., Muluk, H. & Riyanto, A. A. (2018) Seeking context for the theory of the enforceability of the moral licensing effect in a collectivist culture: When moral

- surplus leads law enforcers to get involved in corruption. [Hľadanie kontextu teórie vymožitelnosti mravného licencovania v kolektivistickej kultúre: keď morálny prebytok vedie strážcov zákona k zapleteniu sa do korupcie]. In A. A. Riyanto & H. Muluk (Eds.) *Diversity in Unity: Perspectives from Psychology and Behavioral Sciences*. [Rozmanitosť v jednote: pohľady z psychológie a behaviorálnych vied]. (1st. edition, pp. 605 – 612). London, UK: Taylor & Francis Group.
- [52] Rose - Ackermann, S. (1999). *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. (1st. edition, 91 p.) [Korupcia a vláda: príčiny, dôsledky a reforma]. Cambridge, UK: University Press.
- [53] Rotberg, R. (2017). *The Corruption Cure*. (1st. edition, pp. 50 – 77). [Liek na korupciu]. New Jersey, USA: Princeton University Press.
- [54] Rothstein, B. & Varraich, A. (2017). *Making sense of corruption* (1st. edition, pp. 22 – 78). [Dávať zmysel korupcii]. Cambridge, UK: University Press.
- [55] Sandgren, C. (2005). Combating Corruption: The Misunderstood Role of Law. [Boj proti korupcii: nepochopená úloha zákona]. *The International Lawyer*, 39(3), 717 – 731.
- [56] Scalia, A. (1989). The Rule of Law as a Law of Rules. [Právny štát a zákon pravidiel]. *The University of Chicago Law Review*, 56(4), 1175 – 1180.
- [57] Sičáková-Beblavá, E. & Beblavý, M. (2007). Prístupy k definovaniu korupcie. *Sociológia*, 39(4), 313-336.
- [58] Slijepcevic, S., et al. (2020). Determinants of corruption pressures on local government in the E.U. [Determinanty korupčných tlakov na miestnu samosprávu v EU]. *Economic Research-Ekonomika Istraživanja*, 33(1), 3492 – 3508. DOI: 10.1080/1331677X.2020.1774793
- [59] Šoltés, P., et.al. (2016). *Korupcia*. (1st. edition, 563 p.) Bratislava, SK: Vydavateľstvo Veda.
- [60] *Správy o činnosti Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky*. (1999 – 2019). Dostupné na internete: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti-12b7.html>
- [61] Srholec, M. (2019, April 16). Kriminalistické avízo - časť II. Korupčná trestná činnosť. *Právne listy*. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a737-kriminalisticke-avizo-cast-ii-korupcna-trestna-cinnost>
- [62] Suleiman, N. & Othoman, Z. (2017). Corruption Typology: A Review of Literature. [Typológia korupcie: prehľad literatúry]. *Chinese Business Review*, 16(2), 102 – 108. DOI: 10.17265/1537-1506/2017.02.004

- [63] Sulík, R. (2017, n. d.). *Ficove (a Pellegriniho) korupčné kauzy, podvody a plytvanie*. (pp. 1 – 19). Dostupné na internete: <https://sulik.sk/wp-content/uploads/2017/12/ficove-korupcne-kauly-podvody-plytvanie-1.pdf>
- [64] Tahir, M. et al. (2020). Corruption, national culture, law and dividend repatriation policy. [Korupcia, národná kultúra, právo a politika repatriácie dividend]. *Journal of Multinational Financial Management*, 57–58, 1-17. DOI: 10.1016/j.mulfin.2020.100658
- [65] Tholen, B. (2018). Political Responsibility as a Virtue: Nussbaum, MacIntyre, and Ricoeur on the Fragility of Politics. [Politická zodpovednosť ako cnosť: Nussbaum, MacIntyre a Ricoeur o krehkosti politiky]. *Alternatives: Global, Local, Political*, 43(1), 22 – 34. DOI: 10.1177/0304375418777178
- [66] Torsello, D. & Venard, B. (2015) The Anthropology of Corruption. [Antropológia korupcie]. *Journal of Management Inquiry*, 5(3),1-21. DOI: 10.1057/9781137290557
- [67] Treisman, D. (2000). The Causes of Corruption: A Cross-national Study. [Príčiny korupcie: medzinárodná štúdia]. *Journal of Public Economics*, 76(2000), 402-412.
- [68] Tursunmuratovich, J. A. & Abdurashidovich, M. T. (2021). Ensuring the Rule of Law - as an Urgent Direction in the Appeal. [Zabezpečenie právneho štátu – ako naliehavý smer v odvolaní]. *International Journal of Discourse on Innovation, Integration and Education*, 2(2), 164 – 169.
- [69] Villeneuve, J. P., Mugellini, G. & Heide, M. (2020). International Anti-Corruption Initiatives: a Classification of Policy. [Medzinárodné protikorupčné iniciatívy: klasifikácia politiky]. *Interventions. European Journal on Criminal Policy and Research*, 26(4), 431 – 455. DOI: 10.1007/s10610-019-09410-w
- [70] Vogl, F. (2016). *Waging War on Corruption: Inside the Movement Fighting the Abuse of Power*. (1st edition, pp. 271 – 276). [Viesť vojnu proti korupcii: vnútri hnutia bojujúceho proti zneužívaniu moci]. Maryland, USA: Rowman & Littlefield Publishers.
- [71] Vörös, L. (2011). Úvod: Korupcia ako historický fenomén. *Forum Historiae*, 5(2), 1-13.
- [72] Zainal, Z. (2007). Case Study As a Research Method. [Prípadová štúdia ako výskumná metóda]. *Journal Kemanusiaan*, 5(1), 1-6.
- [73] *Zákon NR SR č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon*. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>

Adresa autorov: prof. Ing. Beáta Mikušová Meričková, PhD., Ing. Michal Lendvorský, Ing. Daniela Mališová, Bc. Kristína Murínová; Katedra verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovensko

e-mail: beata.mikusovamerickova@umb.sk; michal.lendvorsky@student.umb.sk;
daniela.malisova@umb.sk; kristina.murinova@student.umb.sk